

24 let glavna medicinska sestra Klinike za ginekologijo in porodništvo v Ljubljani

RAZGOVOR Z VIŠ. MED. SESTRO MARIJO DRNOVŠEK

Konec leta 1978 je končala 31-letno delo na ginekološko-porodniški kliniki, od tega 24 let na delovnem mestu glavne med. sestre klinike, viš. med. sestra Marija Drnovšek. Za širši krog njenih poklicnih tovarišic je odšla s klinike skoraj neopazno. Slovo od »njene ustanove« je bilo skromno, kakor je tudi sama skromna in zadržana. Vendar je opravila tu veliko delo. 31 let je spremljala in sooblikovala vsebino dela ustanove, vzgajala številne zdravstvene delavce, bila vsem, ki so v tej hiši iskali pomoč, razumevajoča, topla in prisrčna med. sestra z obširnimi strokovnim znanjem.

Rojena v rudarskem revirju se je kot hči rudarja odločila za poklic med. sestre. Ko je leta 1938 prosila za sprejem v šolo za med. sestre, je bila njena prošnja odklonjena, ker ji je še 18 dni manjkalo do 18. leta starosti, kar je bilo poleg uspešno končane srednje šole pogoj za sprejem v šolo za med. sestre. Šele naslednje leto je bila sprejeta v šolo in leta 1942 diplomirala na Šoli za zaščitne sestre v Ljubljani. Takoj po končani šoli pa se je vpisala v enoletni tečaj za babice, kjer si je pridobila še diplomu za poklic babice.

Bogat je bil njen podiplomski strokovni študij ob delu: leta 1951 je končala trimesečni tečaj za metodiko praktičnega pouka, organiziralo ga je ministrstvo za zdravstvo SRS, nato leta 1952 enoletni tečaj za med. sestre-dietičarke, ravno tako v organizaciji ministrstva za zdravstvo SRS, leta 1964 se je vpisala v dveletno višjo šolo za socialne delavce v Ljubljani. Tu je diplomirala z diplomsko nalogo: »Rehabilitacija žena po Wertheimovi ginekološki operaciji«, leta 1975 je končala enoletni tečaj iz intenzivne nege in terapije pri Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani z nalogo: »Organizacija enote za intenzivno nego na ginekološkem oddelku kliničnega centra v Ljubljani«. Izpopolnjevanje je nadaljevala še v Angliji, kjer je bila eno leto na porodniški kliniki Sheffield v svojstvu mednarodne izmenjave med. sester.

Ko smo tov. Drnovškovo povabili na razgovor in prosili, da nam nekaj pove o svoji prehojeni poti zdravstvene delavke, nam je veliko povedala, rekli bi, da je v naš razgovor vključila dobršen del zgodovine ginekološko-porodniške klinike v Ljubljani, zato smo njene odgovore v celoti zabeležili.

Tovarišica Drnovškova, razen 4 let, ko ste delali v zdravstvenem domu v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju, ste 31 let službovali na kliniki za ginekologijo in porodništvo v Ljubljani. Vemo, da med. sestre pred vojno niso bile tod zaposlene in da je bila prva civilna sestra v porodnišnici Rezika Mohorko, druga pa vi, in da ustanova ni imela takrat glavne med. sestre. Veliko let ste sodelovali in delali pri razvoju klinike, povejte nam, kakšen je bil razvoj sestrske službe na tem specialnem področju dela med. sester in kakšni so bili kadrovski in organizacijski problemi?

»V takratni razmerah pred vojno, med vojno in takoj po njej med. sestre nismo imele možnosti zaposlitve v bolnišnicah, čeprav smo si to želele in imele veselje za to delo. V vseh bolnišnicah so bile redovnice, v porodnišnicah pa poleg njih še babice. Šele ministrstvo za zdravstvo, ki je razporejalo zdravstvene kadre po vojni, je z odločbo nastavilo leta 1946 med. sestro Reziko M o h o r k o, leta 1947 pa mene in tretja je prišla na kliniko med. sestra Francka Š u š t e r š i č, ki je bila takoj nastavljena kot prva glavna sestra klinike. Ona je prva orala ledino za delo glavne sestre in pri tem je v treh letih odlično uspela. Vse tri smo imele opravljen enoletni tečaj in diplomu za babice. Med. sestre, ki so prihajale na kliniko kasneje, so prvo leto delale po vseh oddelkih klinike, teoretično pa so se šolale ob delu na babiški šoli. Ko so končale študij za babice, so na tej šoli diplomirale. Število zaposlenih med. sester se je nato naglo večalo in ob mojem odhodu s klinike je bilo tod zaposlenih 33 višjih med. sester, 184 med. sester s srednjo strokovno izobrazbo vseh smeri in 143 strežnic.«

Kakšne so bile možnosti za delo med. sester, če primerjate začetke, ko ste prišli v ustanovo in danes in kako ste reševali nezaupanje prvim med. sestram za delo v porodni sobi?

»Prihod prvih med. sester v porodniško stroko je zbudilo pri nekaterih zdravnikih nezaupanje in strah zaradi njihovega pomanjkljivega znanja in prakse iz porodniške stroke. Delno je bil ta strah upravičen, saj smo imele takrat med. sestre v rednem šolskem programu iz tega predmeta le 30 ur predavanj. Na drugi strani pa je bil tu strah babic, da bomo med. sestre zasedle njihova delovna mesta. Želele so, da so v porodnišnicah zaposlene le babice. To sem še posebno občutila, ko sem bila razporejena za nekaj časa v porodno sobo. Babice so poslale delegacijo k prof. dr. Lunačku z zahtevo, da naj upošteva staro nenapisano pravilo, da je v porodni sobi lahko le zaslužna babica, zakaj delo v porodni sobi naj bo nagrada za njeno pridnost in prizadevnost. Na skupnem sestanku nam je prof. dr. Pavle Lunaček obrazložil bodočo kadrovsko politiko klinike in obljubil, da sem razporejena v porodno sobo le začasno. Na to sem se pozneje v času svojega službovanja velikokrat spomnila, še posebno takrat, ko mi kot glavni sestri ustanove kljub pregovarjanju marsikdaj ni uspelo prepričati nekatere babice za delo v porodni sobi. Imela sem vtis, da je takratni ponos babic za njihov poklic nekoliko obledel.

Kako smo reševale svoje strokovne in delovne probleme? Med. sestre smo dopolnjevale svoje pomanjkljivo znanje na babiški šoli. Vse nadzorne med. sestre smo imele dovoljenje, da poslušamo predavanja iz ginek. in porod. za študente medicinske fakultete med delovnim časom, in to 4 ure tedensko. Nekaj babic in sester s srednjo izobrazbo pa se je vpisalo v Višjo šolo za zdravstvene delavce in

tako s študijem ob delu dosegle višjo izobrazbo, da so lahko zasedle tista delovna mesta, za katera se ta izobrazba zahteva. V letu 1978 je bilo npr. vpisanih na Višji šoli za zdravstvene delavce kar 18 med. sester s srednjo šolo.

Splošno pa lahko trdim, da je bilo delo sester na kliniki pravilno ovrednoteno in da smo bile enakopravne sodelavke v teamu zdravstvenih delavcev. Tudi zdravniki nam niso nikdar odklonili pojasnila ali razlage, kadar smo za to prosile.«

Delali ste z vidnimi strokovnjaki — predstojniki klinik, kakšne posebnosti in novosti so posamezni predstojniki uvedli v vaši ustanovi, mislim tudi za delo med. sester in možnosti strokovnega izobraževanja?

»Med svojim službovanjem na kliniki sem imela 4 predstojnike oziroma direktorje. Omenila bi le nekatere njihove zasluge za razvoj porodniške stroke in njenih kadrov. Vsaka od teh dob njihovega mandata pa je imela tudi svoje specifične probleme.

Prof. dr. Alojz Z a l o k a r , ki je umrl tik pred osvoboditvijo, je bil ravnatelj takratne porodnišnice, ki je imela do leta 1945 svojo lastno upravo. Sočasno je bil ravnatelj babiške šole, ki je imela šolske prostore z internatom v sami stavbi porodnišnice. Prof. dr. Zalokar je bil tudi predavatelj in vzgojitelj, tako v sestriški šoli kot dopolnilnem tečaju. Učnih knjig nismo imeli, vsa predavanja smo skrbno zapisovali. Njegova zasluga je, da nam je bilo med okupacijo onemogočeno šolanje v babiškem tečaju, ki ga je vodil sam. Že takrat je načrtoval in pripravljaval kadre za čas po osvoboditvi, katere pa sam ni dočakal.

Po osvoboditvi je bil predstojnik klinike prof. dr. Pavle L u n a č e k - I g o r , in to od leta 1945 do leta 1955. Vrnil se je iz partizanov in prevzel vodstvo klinike. V njegovem času je bil dodeljen k stavbi bolnišnice še sanatorij »Leoninum«, ki je bil prej last Vincencijeve družbe. Stavbi sta bili stari in potrebni temeljitih adaptacij. To je bil čas po osvoboditvi, ko smo vsi iz klinike pomagali pri udarniškem delu. Stavbi sta imeli skrajno pomanjkljive sanitarije, po bolniških sobah smo še kurili lončene peči, nobena od stavb ni imela dvigala. Operiranke smo prenašali na nosilih iz pritličja, kjer je bila operacijska soba v drugo nadstropje. V bivšem Leonišču je imel vsak bolnik svojo sobo, tako je bilo tu le 30 bolniških postelj. Po preureditvi se je število 4-krat povečalo, na 120 postelj, kar je bilo daleč pod normativom, ki ga določajo republiški standardi. Slaba je bila oprema na oddelkih. Imeli smo aluminijasti jedilni pribor, pločevinaste krožnike in skodelice, manjkalo nam je bolniškega perila. Tudi delovnih oblek za med. sestre še nismo imeli. Vsi smo nosili enotne bele halje, zavezane zadaj s trakovi, ki smo jih dobili od UNICEF. Primanjkovalo je tudi negovalk, zlasti še po 8. marcu 1948, ko so odšle iz bolnišnic redovnice. Vse sestre smo delale v dveh izmenah — deljen delovni čas in 9-urni delavnik. Prof. dr. Lunaček je predlagal graditev babiške šole z internatom na vrtu porodnišnice, želel je pridobiti več zdravstvenih delavcev. Pri gradnji smo zopet vsi pomagali s prostovoljnim udarniškim delom, kjer je sodeloval tudi ravnatelj prof. dr. Lunaček. V novo šolo so imele prednost vpisa prizadevne in pridne strežnice in iz njihovih vrst so prišle resnično dobre in vestne babice. Nekatere od teh so kasneje nadaljevale študij na višji šoli.

Prof. dr. Lunaček je posvetil vso skrb razvoju porodništva za vso Slovenijo. Porode na domu je preusmeril v porodnišnice, ker je menil, da je to za žene varnejše. Porodi, ki jih je bilo v letu 1945 v porodnišnici 1644 ali 4 porodi dnev-

no, se je čez 10 let 1954. leta dvignilo na 5327 ali 14 porodov dnevno. Uzakonjen je bil tudi njegov predlog, da se žena s kriminalnim abortusom ne kaznuje, ampak le storilec, če je znan. Tako mu je uspelo, da so prihajale žene pravočasno v bolnišnico, in tako močno zmanjšal smrtnost pri kriminalnih abortusih. Na njegovo pobudo smo pričeli z zdravstveno vzgojo pri ženah. Za to delo je uvajal sestre, teme predavanj pa zbiral zdravnik, zadolžen za zdravstveno vzgojo v ustanovi.

Delo med. sestre se je v tem času močno spremenilo. Ustanavljali so se namreč dispanzerji za žene in s tem je med. sestra — babica, ki je bila doslej le kurativna delavka, začela delati tudi na preventivnem področju. Z antenatalnim varstvom pa se je patologija porodov in komplikacij močno spremenila. Po zaslugi prof. dr. Lunačka je bila nastavljena na kliniki prva glavna sestra leta 1952. Veliko razumevanje je imel za podiplomsko izobraževanje sester, npr. v enoletnem tečaju za instrumentarke, za dietičarke, in to kljub pomanjkanju med. sester v ustanovi. Prerana smrt mu je leta 1955 prežgodaj preprečila, da bi izpolnil številne načrte, ki jih je imel.

Od leta 1955 do 1975 je vodil kliniko prof. dr. Franc Novak, ki je razširil predvsem zdravstveno in raziskovalno delo za mnoga specifična področja ginekologije. Posvetil se je ginekološki kirurgiji in imel velike uspehe, predvsem v izpopolnjevanju abdominalne radikalne operacije pri raku na maternici. Uspelo mu je zmanjšati kvarne posledice teh operacij, kot so fistule, čemur se je po svetu še niso mogli izogniti. K dobrim rezultatom operacij so pripomogle tudi temeljite predpriprave s točnim programom preiskav za ugotovitev kondicije žene. Po programu je potekala tudi postoperativna nega, kamor je bilo vključeno zgodnje vstajanje, gimnastične vaje, dietna prehrana in osebna nega. Tako so bile zmanjšane številne komplikacije po operacijah in tudi čas za okrevanje bolnice. Kljub njegovi prezaposlenosti na strokovnem področju je rad sodeloval pri samoupravnih nalogah klinike in imel vedno čas in razumevanje za probleme med. sester. V času njegovega vodstva se je klinika močno razširila, ker je pridobila 172 novih postelj v kliničnem centru. Zato se je porodnišnica iz Ulice Stare pravde priključila ginekološki kliniki in preselila v II. nadstr. KC, kjer je zdaj sodoben porodniški blok. Tako se je število rojstev, operacij in vseh drugih storitev povečalo, da je naraslo na 7500—8000 letno.

Z razdelitvijo klinike v strokovna področja ni postal superspecialist samo zdravnik-ginekolog, ampak so se jim nujno pridružile tudi med. sestre. Tako so danes sestre zaposlene v usmerjenih dejavnostih na najrazličnejših področjih ginekologije: kot nadzorne med. sestre raznih oddelkov, to so ginekološko porodniški in neonatalni, urgentni blok, operacijski blok, porodni blok, instrumentarke, anestezijske sestre, pri intenzivni negi novorojenčka in žene, sodelujejo pri zdravstvenovzgojnem delu v materinski šoli, na seminarjih študentov raznih zdravstvenih šol, vodijo vaje iz nege bolnika za prvi letnik študentov med. fakultete, so mentorice za sestre pripravnice, članice komisij pri praktičnih diplomah študentov zdravstvenih šol in komisij za preizkus znanja pripravnic. Tako se je z razvojem strokovnosti klinike močno dvignila tudi strokovna raven in razširilo delovno področje med. sester.

Zadnje obdobje moje zaposlitve (1975—1978) je vodil kliniko prof. dr. Draško Vilfan. Uspešno je nadaljeval pot svojega prednika in podpiral razvojno

pot ginekološke klinike. Imel je razumevanje za prizadevanje in predloge med. sester, da še zamenja dotrajano bolniško opremo. Z razvojem stroke je bilo potrebno nadaljevati z izobraževanjem zdravstvenih kadrov. Sestre so v tem času obiskovale tečaj za intenzivno nego novorojenčkov, enoletni tečaj iz intenzivne nege in terapije odraslih, tečaj iz regulacije fertilitnosti itd. Vedel je, da lahko znanje in izkušnje posredujemo drugim le, če jih sami nenehno dopolnjujemo in obnavljamo. V veliko zadoščenje pa nam je bilo njegovo priznanje poklicu med. sestre, ko nam je ob mojem odhodu v pokoj predstavil novo glavno sestro klinike Silvo Kos, in dejal: »Dobro počutje bolnika v zdravstveni ustanovi je v večji meri odvisno od med. sestre, ki skrbi zanj 24 ur, kakor od zdravnika, ki prihaja v bolniško sobo le za kratek čas, zato gojite še naprej topel in human odnos do bolnika in naj bo ta skrb osrednja točka vašega dela.«

Kateri so bili najtežji problemi, ki jih gotovo ni manjkalo v vaši dolgoletni službi na kliniki in kako vam jih je uspelo reševati, kdo vam je bil v pomoč?

»Problemov je bilo veliko. Najtežje pa je bilo pomanjkanje kadra in pomanjkljiva oprema. Pomanjkanje kadra je bilo najhujše, ko so odšle iz bolnišnic redovnice, civilnih sester pa še ni bilo dovolj. Vpis v šole je bil takrat zaradi majhnih kapacitet zdravstvenih šol minimalen. Hudo je bilo tudi takrat, ko so nam sestre z dolgoletnimi izkušnjami odhajale v otroške vrtce in splošne ambulante, kamor so jih vabili boljši delovni pogoji. Isti problem je bil tudi pri strežnicah. Pomanjkanje kadra so nam pomagale reševati številne sestre iz drugih republik in povečani vpis v zdravstvene šole. Pomanjkanje tehnične opreme, ostalega inventarja in perila pa smo najlažje reševali, če smo imeli v samoupravnih organih tudi med. sestre. Premalo pa je bilo razumevanja za sanacijo pralnice in kuhinje.«

Katero delo ocenjujete za svoj najvidnejši uspeh in še posebno vaše klinike, v kateri ste toliko let vodili in oblikovali sestrsko službo?

»O svojem uspehu težko presojam sama, prizadevala pa sem se vseskozi, da vestno opravljam svoje naloge. Zavedam se, da smo prešli brez večjih nesreč ter sem za uspešno delo dolžna zahvalo vestnim in požrtvovalnim sodelavcem. Brez njih bi bilo tudi moje delo neuspešno. Vedno sem se zavedala, da mi manjka znanja, zato sem ga dopolnjevala v raznih tečajih in seminarjih, strokovne izkušnje pa sem si obogatila tudi z enoletnim izpopolnjevanjem v Angliji. Tečaj iz dietetike pa mi je zelo razširil obzorje iz tega področja, ki sem ga kasneje želela posredovati še drugim.«

Tu naj tov. Drnovškovo dopolnimo, da je objavila več strokovnih člankov v Babiškem vestniku, v Sodobnem gospodinjstvu in Zdravstvenem obzorniku. Soavtorica je pri izdaji dveh brošur: »Prehnana nosečnice« (dvakrat ponatis) in »Dieta pri revmatičnih boleznih«.

»Kjer sem imela priliko, sem posredovala svoje znanje, najbolj plodno pa je bilo sodelovanje v tečaju za nosečnice v »Materinski šoli« in dispanzerju za žene. Na kliniki sem več kot 20 let sestavljala jedilnike za dieto bolnic, pri vzgoji kuharic-dietičark pa nam je pomagal Zavod za napredek gospodinjstva z organizacijo tečajev, v katerih sem tudi sama predavala. Največ osebnega zadovoljstva v poklicu pa mi je bilo delo pri vzgoji kadrov na praksi, ker sem tako prišla spet v stik z bolnikom, ki sem ga zaradi drugih nalog zelo pogrešala. V zadovoljstvo

mi je bilo tudi to, da sem lahko študentom na praksi povedala več, kot je bilo to v času mojega šolanja.«

Ali boste še naprej spremljali delo klinike in sestrskе službe, ko boste v pokoju?

»Žal mi je, da v bodoče ne bom mogla več neposredno sodelovati. Vedno pa me bo še zanimal razvoj stroke in veselila se bom vsakega napredka in uspeha. Rada bom prebirala Zdravstveni obzornik, saj mi bo še naprej širil znanje in me informiral o napredku in razvoju zdravstvene stroke ter poklica med. sestre.«

Kolegice in sodelavke so se poslovile od dolgoletne glavne med. sestre ginekološko-porodniške klinike Mimice Drnovšek

Neizpodbitno je dejstvo, da ljudje zapuščajo delovna mesta, se poslavljajo od ustanove, kjer so bili strokovnjaki svojih nalog, kar je med. sestra Mimi Drnovšek nedvomno bila. Velike so njene delovne izkušnje, ki so brez dvoma bile večkrat tudi bridke in grenke. Generacije zdravstvenih delavcev, ki jih je vzgajala in bila zgledna učiteljica, jo bodo še vedno rade poslušale in jo želele imeti med sabo. Odhod s klinike nikakor ne sme biti tudi odhod od nas, zato jo v želji za dobro zdravje vabimo in pričakujemo še naprej kot sodelavko Zdravstvenega obzornika. Za njene odgovore pa se ji najlepše zahvaljujemo.

Razgovor pripravila Neža Jarnovič.